

Міжнародні економічні відносини

УДК [331.556.4.021-054.72:339.9:330.34](477=161.2:438)"20"

Лех-Дебера Анета Богумілівна

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин

Львівського національного університету імені Івана Франка

Lekh-Debera Aneta

PhD Student of the Department of International Economic Relations

Ivan Franko National University of Lviv

ORCID: 0009-0000-9536-3813

**МІЖНАРОДНА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ ДО РЕСПУБЛІКИ
ПОЛЬЩА: ЧИННИКИ ПРИВАБЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ
INTERNATIONAL LABOR MIGRATION OF UKRAINIANS TO THE
REPUBLIC OF POLAND: ATTRACTIVE FACTORS, CHALLENGES
AND PROSPECTS OF INTEGRATION**

Анотація. Вступ. Українська трудова міграція до Республіки Польща стала одним з найважливіших соціально-економічних і геополітичних явищ останніх десятиліть. За цим процесом стоять не лише прагнення індивідів до поліпшення життя та отримання достойної роботи, й складні фактори, які обумовлюють економічну, політичну та соціальну ситуацію як в Україні, так і в Польщі. Зростання кількості українських громадян, які обирають Польщу для трудової міграції, має вагомий вплив на обидві країни. Цей явище викликає цілий спектр соціально-економічних наслідків, які безпосередньо впливають на життя та розвиток обох націй. З одного боку, українські працівники забезпечують польський ринок праці робочою силою, освоюються у сферах будівництва, сільського господарства, послуг та інших. З іншого боку, ця міграція породжує низку викликів і відкриває

можливості, які обидві країни повинні враховувати в своїй політиці та стратегіях розвитку. Українське населення нині є найбільшою та найважливішою групою працевлаштування серед іммігрантів у Польщі.

Мета. Це дослідження сприятиме розумінню фінансового аспекту міжнародної трудової міграції, його наслідків і впливу на економічну стабільність та розвиток країн-реципієнтів та країн-донорів. Результати дослідження можуть бути використані для формування ефективних політичних і фінансових стратегій, спрямованих на оптимізацію фінансових процесів у контексті міжнародної трудової міграції та прискорення соціально-економічного розвитку країн.

Матеріали і методи. В основу дослідження покладено статистичні відомості, опубліковані Державною службою статистики України, Головним управлінням статистики Польщі (GUS), Установою соціального страхування (ZUS), у звітах Міжнародної організації праці (МОП), Міністерства фінансів України; результати соціологічних опитувань мігрантів, проведених міжнародними та національними дослідницькими організаціями; контент-аналіз нормативно-правових документів, угод і програм, які регулюють трудову міграцію. Для встановлення взаємозв'язків між міграцією та економічними показниками привабливості територій у процесі дослідження здійснено кластерний аналіз.

Результати. Дослідженням підтверджено, що напрямки міграції з України до Польщі визначаються переважно економічними чинниками. Кластери, що характеризують воєводства з вищим рівнем економічного розвитку, демонструють більші потоки українських мігрантів порівняно з тими воєводствами, які розташовані ближче до кордону з Україною.

Перспективи. У подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на вивченні впливу економічних чинників на міграційні потоки з України до Польщі, зокрема на таких проблемах: дослідження соціальних і культурних аспектів міграції, розробка ефективних програм

підтримки та інтеграції українських мігрантів у польське суспільство, особливо в економічно розвинених воєводствах, аналіз політики на регіональному рівні, розробка рекомендацій щодо стимулювання зворотної міграції українців до рідної країни завдяки поліпшенню економічних і соціальних умов, оцінювання змін на ринку праці Польщі під впливом зростання кількості мігрантів, зокрема попиту на робочу силу, та її розподілу за галузями і регіонами.

Ключові слова: міграція, міжнародна трудова міграція, міжнародний ринок праці, глобалізація.

Summary. *Introduction.* Ukrainian labor migration to the Republic of Poland has become one of the most important socio-economic and geopolitical phenomena of recent decades. Behind this process are not only the aspirations of individuals to improve their lives and get a decent job, but also complex factors that determine the economic, political and social situation in both Ukraine and Poland. The growing number of Ukrainian citizens choosing Poland for labor migration has a significant impact on both countries. This phenomenon causes a whole range of socio-economic consequences that directly affect the life and development of both nations. On the one hand, Ukrainian workers provide the Polish labor market with labor, are gaining ground in the fields of construction, agriculture, services, and others. On the other hand, this migration creates a number of challenges and opens up opportunities that both countries should take into account in their policies and development strategies. The Ukrainian population is currently the largest and most important employment group among immigrants in Poland.

Purpose: This study will contribute to understanding the financial aspect of international labor migration, its consequences and impact on the economic stability and development of recipient and donor countries. The results of the study can be used to form effective political and financial strategies aimed at

optimizing financial processes in the context of international labor migration and accelerating the socio-economic development of countries.

Materials and Methods. The present study includes statistical data published by the State Statistics Service of Ukraine, the Main Statistical Office of Poland (GUS), the Social Insurance Institution (ZUS), in reports of the International Labor Organization (ILO), and the Ministry of Finance of Ukraine; results of sociological surveys of migrants conducted by international and national research organizations; content analysis of regulatory documents, agreements and programs regulating labor migration. To establish the relationships between migration and economic indicators of the attractiveness of territories, a cluster analysis was carried out in the research process.

Results. The study confirms that the directions of migration from Ukraine to Poland are determined mainly by economic factors. Clusters characterizing voivodeships with a higher level of economic development demonstrate larger flows of Ukrainian migrants compared to those voivodeships located closer to the border with Ukraine.

Prospects. In further scientific research, it is proposed to focus attention on studying the influence of economic factors on migration flows from Ukraine to Poland, in particular on the following problems: research into the social and cultural aspects of migration, development of effective programs for the support and integration of Ukrainian migrants into Polish society, especially in economically developed voivodeships, policy analysis at the regional level, development of recommendations to stimulate the return migration of Ukrainians to their home country through improved economic and social conditions, assessment of changes in the Polish labor market under the influence of the increase in the number of migrants, in particular the demand for labor, and its distribution by industries and regions.

Key words: *migration, international labor migration, international labor market, globalization.*

Постановка проблеми. Міжнародна трудова міграція є важливим соціально-економічним явищем, що впливає на ринок праці, демографічну ситуацію та економічний розвиток країн-реципієнтів і країн-донорів робочої сили. Польща є одним із основних напрямків трудової міграції українців через сприятливі умови працевлаштування та економічні чинники. Однак ця тенденція створює виклики, пов'язані з адаптацією мігрантів, їхнім правовим статусом і соціальною інтеграцією. Дослідження цієї теми є актуальним з погляду формування ефективної міграційної політики та підтримки мігрантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми міжнародної міграції вивчають і досліджують в усьому світі, завдяки тому накопичено чимало інформації про тенденції та основні показники цього явища. Особливості міжнародної трудової міграції українців висвітлені в наукових працях, зокрема: О. Малиновська досліджує державну політику у сфері трудової міграції, аналізуючи правові механізми регулювання міграційних потоків. Вона досліджує питання адаптації та інтеграції українських трудових мігрантів у країнах ЄС, розглядаючи ефективність існуючих програм підтримки [7,8]; Е. Лібанова досліджує макроекономічні та демографічні аспекти трудової міграції, вона наголошує на загрозах, пов'язаних із втратою кваліфікованих кадрів, а також підкреслює роль грошових переказів мігрантів у підтримці економіки України [6]; У. Садова досліджує соціально-економічні особливості трудової міграції українців, звертаючи увагу на її причини та наслідки. Окремим напрямом її наукової діяльності є вивчення процесів повернення мігрантів і розробка механізмів їхньої реінтеграції в економіку країни [14]; Р. Стаканов займається вивченням економічних аспектів міграції, зокрема її впливу на ринок праці та рівень зайнятості [13]. Таким чином, наукові дослідження учених дають комплексне уявлення про ключові аспекти міжнародної трудової міграції

українців, що сприяє формуванню ефективної міграційної політики та адаптаційних механізмів.

Мета дослідження. Метою цієї роботи є визначення основних факторів, що сприяють трудовій міграції українців до Польщі, аналіз викликів, з якими вони стикаються, та оцінювання перспектив їхньої інтеграції в польське суспільство.

Виклад основного матеріалу. Особливістю розвитку світової економіки нашої епохи є її глобалізація, що проявляється у вільному переміщенні капіталів, матеріальних і трудових ресурсів. Упродовж усієї історії людства трудова міграція відігравала значущу роль у суспільному розвитку. Переміщення працездатного населення є одним з об'єктивних факторів становлення цілісної світогосподарської системи, водночас міжнародна трудова міграція породжує низку економічних, політичних і соціальних проблем і серйозних загроз. Міжнародна трудова міграція, або міграція робочої сили, (від лат. migration – рух, переміщення) – це переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу в межах міжнародного ринку праці на термін більше року, обумовлене характером розвитку продуктивних сил і виробничих відносин, дією економічних законів [9]. Міжнародна організація міграції (МОМ) пропонує лаконічне визначення міжнародної трудової міграції: переміщення осіб з однієї країни в іншу з метою працевлаштування [4]. Невід'ємним фактором, що впливає на міжнародну трудову міграцію є міжнародний ринок праці, що формує потоки трудових ресурсів, які переміщуються через кордони та залежать від кон'юнктури національних ринків праці [10]. Бурхливі глобалізаційні перетворення, які відбуваються у світі протягом останнього століття, чинять визначальний вплив на розвиток міжнародних економічних відносин, зокрема, посилюючи значення міжнародної міграції населення як складової розміщення продуктивних сил у світовому господарстві. Необхідність вироблення національному та наднаціональному рівнях ефективних

механізмів регулювання міграційних процесів, адаптованих вимог часу, вимагає трансформації концептуальних засад сучасних регуляторних моделей інтеграційних угруповань (наприклад, таких, як ЄС) або національних моделей міграційної політики.

За сучасних умов трудова міграція стала одним з головних чинників соціально-економічних трансформацій і розвитку світового господарства, становлення цілісної світогосподарської системи і водночас проблемою, розв'язання якої вимагає від урядів країн чималих зусиль, контролю та регулювання. Один із потоків міжнародної трудової міграції – переміщення українців у Республіку Польща є явищем важливим для обох країн, а його вплив на економіку, суспільство і політику продовжує зростати. Реалізація правових і соціальних заходів з підтримки мігрантів та ефективного управління цим процесом є ключовим завданням для обох країн.

Соціологічне опитування українців, проведене групою «Рейтинг», показує, що найчастіше серед причин, які спонукають думати про еміграцію, респонденти називали надію знайти кращі умови для життя (64%); бажання забезпечити краще майбутнє для дітей як причину переїхати в іншу країну називали 34%; відсутність достойної роботи в Україні – 23%; бажання отримати кращу освіту – 12%. Менше 10% назвали причинами відсутність безпеки в Україні, можливість отримати краще медобслуговування, кращі умови для провадження бізнесу, бажання самореалізації, сімейні обставини [2].

Польський ринок праці є відкритим для українців, і багато громадян України знаходять там роботу. Польські наукові та дослідницькі установи активно вивчають поведінку трудових мігрантів з України. Наприклад, у четвертому виданні звіту, складеного за результатами опитування, яке було проведене 4-13 березня 2023 року у Польщі Міграційною платформою EWL, Фондом підтримки мігрантів на ринку праці EWL та Центром східноєвропейських студій Варшавського університету, (опитано 500

повнолітніх громадян України, які зараз перебувають у Польщі), 2022 рік визнано особливим з точки зору формування міграційного ландшафту в Польщі та в світі. Втручання країни-агресора в Україну призвело до однієї з найбільших у новітній історії Європи криз біженців, що радикально змінила характер транскордонної мобільності. До економічних мігрантів приєдналися біженці та вимушені мігранти, більшість з яких пізніше також знайшли місце на польському ринку праці. Понад 3/4 громадян України, які проживають у Польщі, заявляють, що вони працевлаштувалися (78%). Частка тих, хто працює, вища серед мігрантів (83%), ніж серед біженців (71%). Високі очікування роботодавців (37%) та обмежена мобільність (28%) є найбільшими проблемами, з якими стикаються громадяни України в Польщі під час пошуку роботи. Самостійний пошук роботи в Польщі (31%) і вакансії за рекомендацією родичів чи друзів (31%) — це два найбільш поширені шляхи пошуку роботи в Польщі громадянами України. Кожен третій громадянин України, який працює в Польщі, виконує роботу згідно зі своєю кваліфікацією (35%) [3]. За інформацією агенції Workinn, найчастіше українці обирають такі сфери: будівництво – 17%, транспорт і логістика – 14%, промисловість – 15% [12]. На підставі офіційної статистики ZUS можемо дійти висновку, що з 2018 по 2024 року найбільше зайнятих трудових мігрантів з України були працевлаштовані у таких галузях, як адміністрування – понад 20%, промисловість – понад 18,6%, будівництво – 15,3%, торгівля – 8,5%, транспорт – понад 12,4% [15].

Аналіз структури трудових мігрантів з України за територіальними зонами у період між 1992 і 2024 роками ускладнений через обмеженість доступних статистичних відомостей, зокрема за перші роки незалежності. Однак на основі публікованої інформації можна окреслити загальні тенденції та зміни у географічному розподілі українських трудових мігрантів. Західні області України традиційно є лідерами за кількістю

трудоу мігрантів, що зумовлено як географічною близькістю до ЄС, так і історичними факторами.

Для визначення напрямків міграційних потоків з України до Польщі проведено кластерний аналіз із застосуванням методу К-середніх у програмі Statistica та методу ієрархічної кластеризації в IBM SPSS Statistics.

Аналізом виявлено три кластери, причому обидва методи дали однаковий результат щодо сегментації напрямків міграції. Це засвідчує не випадковість виявлених закономірностей і підтверджує достовірність отриманих результатів. У таблиці 1 наведено обчислені центроїди для трьох змінних, використаних у кластеризації, а також зазначено кількість воєводств у кожному кластері (у тому числі у відсотках).

Таблиця 1

Центроїди змінних та розподіл воєводств за кластерами

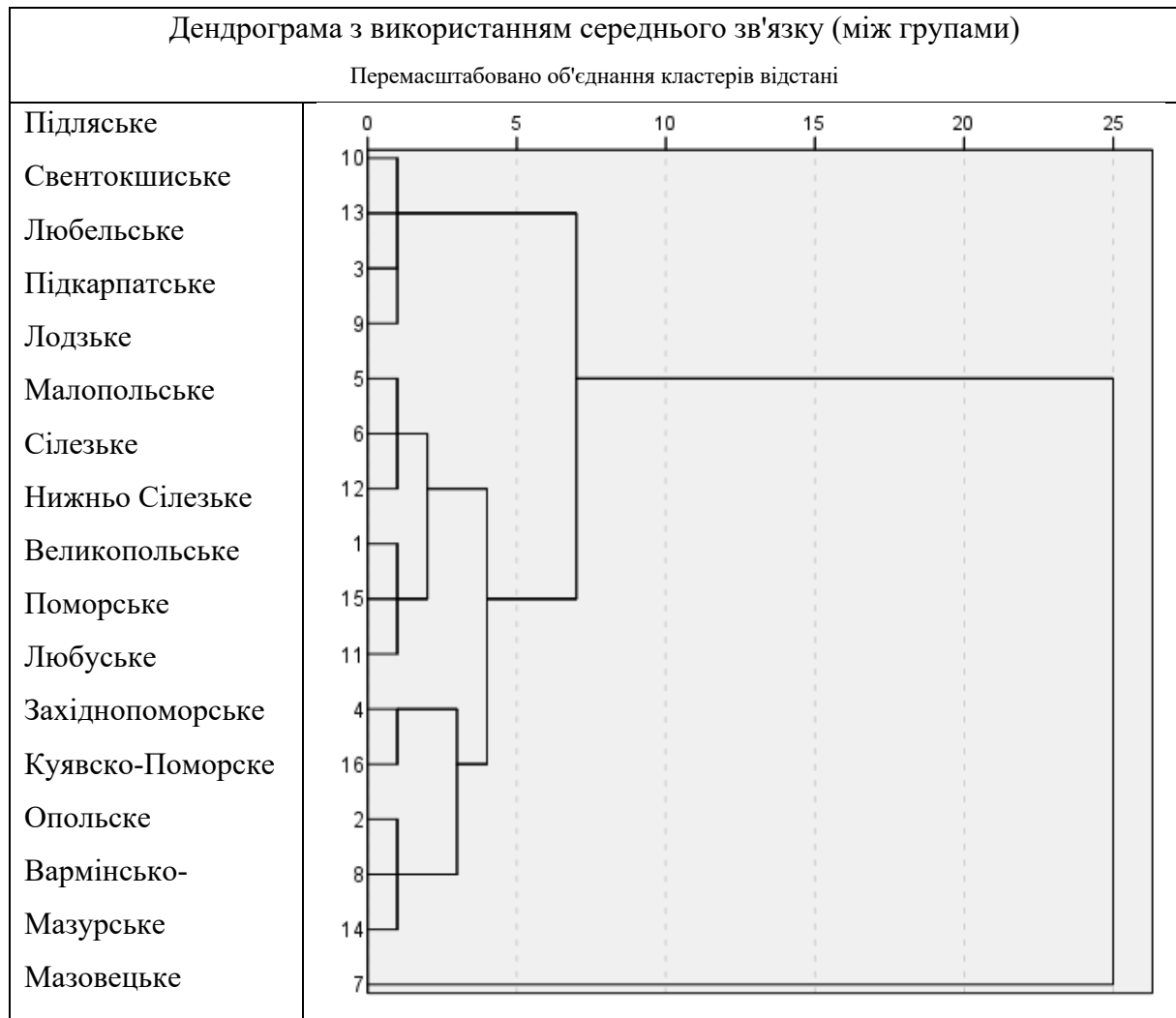
Кластер	Центроїд за ВРП на душу населення	Центроїд за відстанню від Києва до столиці воєводства, км	Центроїд за кількістю мігрантів з України	Кількість воєводств	Частка, %
3	126381,0	787,000	22,40000	1	6,25000
1	74427,7	1073,182	6,42727	11	68,75000
2	59865,0	732,500	1,60000	4	25,00000

Джерело: складено автором на основі відомостей з джерел [11; 1]

Як бачимо, більшість воєводств увійшли до першого кластера, який характеризується відносно середнім рівнем валового регіонального продукту (ВРП) на одну особу населення, значною віддаленістю від України та, відповідно, середньою кількістю мігрантів з України. До другого кластера потрапили чотири воєводства, розташовані близько до українського кордону – Люблінське, Підляське, Підкарпатське та Свентокшиське. Однак через низький рівень економічного розвитку цих регіонів кількість українських мігрантів там залишається незначною. Третій кластер представлений лише Мазовецьким воєводством, яке має високий

рівень економічного розвитку, розташоване відносно недалеко від України та, відповідно, приваблює найбільшу кількість мігрантів з України.

Дендрограма кластерного аналізу областей Польщі

Джерело: складено автором на основі даних [11; 1]

На дендрограмі показано рівні подібності між регіонами пріоритетної міграції з України на основі трьох окреслених факторів кластеризації. Навіть при поділі на два кластери Мазовецьке воєводство залишається у кластері, відокремленому від усіх інших регіонів. При поділі на чотири кластери найбільший кластер, до якого за умови трикластерного поділу входили 11 воєводств, можна розділити на дві окремі групи. Одна з них включатиме воєводства з великими економічно розвиненими містами (Нижньосілезьке, Великопольське та Поморське), а друга – воєводства, які

розташовані відносно недалеко від України (Лодзьке, Малопольське та Сілезьке). При розподілі на шість кластерів ці дві групи також утворюють окремі кластери. Якщо ж здійснити поділ на п'ять кластерів, в два окремі кластери можна виділити ще не згадані п'ять воєводств: перший включатиме воєводства, що знаходяться на значній відстані від України (Любуське та Західнопоморське), а другий – регіони, розташовані відносно ближче, але без великих економічних центрів (Куявсько-Поморське, Опольське та Вармінсько-Мазурське). Розподіл кластерів, за кількістю воєводств, показано в таблиці 2.

Таблиця 2

**Кластерний аналіз областей Польщі за методом ієрархічної
кластеризації**

Членство у кластері

Справа	6 Кластери	5 Кластери	4 Кластери	3 Кластери	2 Кластери
1: Нижньо-Сілезьке	1	1	1	1	1
2: Куявсько-Поморське	2	2	2	1	1
3: Любельське	3	3	3	2	1
4: Любуське	4	4	2	1	1
5: Лодзьке	5	1	1	1	1
6: Малопольське	5	1	1	1	1
7: Мазовецьке	6	5	4	3	2
8: Опольське	2	2	2	1	1
9: Підкарпатське	3	3	3	2	1
10: Підляське	3	3	3	2	1
11: Поморське	1	1	1	1	1
12: Сілезьке	5	1	1	1	1
13: Свентокшиське	3	3	3	2	1
14: Вармінсько-Мазурське	2	2	2	1	1
15: Великопольське	1	1	1	1	1
16: Західнопоморське	4	4	2	1	1

Джерело: складено автором за відомостями з джерел [11; 1]

Кластерний аналіз показав, що напрямки міграції з України до Польщі визначаються переважно економічними чинниками. Воєводства з вищим рівнем економічного розвитку приймають більше українських мігрантів, ніж ті, що розташовані ближче до кордону з Україною.

Результати дослідження показують, що Польща приваблює українських працівників стабільною економікою, вищими заробітними платами порівняно з Україною, культурною та мовною близькістю. Спрощена процедура отримання дозволів на роботу сприяє легальному працевлаштуванню. Водночас основними викликами залишаються мовний бар'єр, труднощі з доступом до соціальних послуг і житлових умов, а також ризик експлуатації з боку роботодавців.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Польща продовжуватиме відігравати важливу роль у працевлаштуванні українців. Для ефективної інтеграції трудових мігрантів необхідно розширювати програми підтримки, забезпечувати рівні можливості на ринку праці та посилювати соціальний захист. Це сприятиме не лише адаптації українців, але й підвищенню їхнього рівня життя. Подальші дослідження мають бути спрямовані на оцінювання довгострокового впливу міграції на економіки обох країн і розробку механізмів забезпечення прав трудових мігрантів.

Література

1. Головний статистичний уряд Польщі (GUS). URL: <https://stat.gov.pl/> (дата звернення: 03.02.2025).
2. Динаміка міграційних настроїв. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dinamika_migracionnyh_nastroeniy_ukraincev.html (дата звернення: 11.09.2020).
3. Громадяни України на польському ринку праці. Нові виклики та перспективи: Звіт. URL: <https://ewl.com.ua/wp-content/uploads/2023/05> (дата звернення: 30.05.2023).
4. IOM. World migration report, 2022. URL: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022> (дата звернення: 12.12.2024).

5. Klimek D. Funkcja ekonomiczna migracji zarobkowej z Ukrainy do Polski. Łódź: Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, 2015. 299 s.

6. Лібанова Е. М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 2. С. 11-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_2_3 (дата звернення: 11.12.2023).

7. Малиновська О.А. Сучасна міграція українців до Польщі та пов'язані з нею виклики. 07.02.2018. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/suchasna-migraciya-ukrainciv-do-polschi-tapovyazani-z-neyu-vikliki> (дата звернення: 10.10.2022).

8. Малиновська О. А. Україна – Польща: до питання сучасних міграцій українців до Польщі. *Стратегічні пріоритети*. 2018. № 3-4. С. 65-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2018_3-4_9. (дата звернення: 10.10.2022).

9. Міжнародна трудова міграція. URL: https://pidru4niki.com/18760914/ekonomika/mizhnarodna_trudova_migratsiya (дата звернення: 11.09.2020).

10. Пуригіна О. Г., Сардак С. Е. Міжнародна міграція: навч. посіб. Д.: Вид-во ДНУ, 2009. 352 с. URL: <https://philarchive.org/archive/SAR-36>, с.63 (дата звернення: 11.09.2020).

11. Показник близькості/віддаленості до України. *Google Maps*. URL: https://www.google.com/maps/@49.7942528,23.1363124,14z?entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MDMxNy4wIKXMDSOJLDEwMjExNDU1SAFQAww%3D%3D (дата звернення: 03.02.2025).

12. Praca w Polsce dla Ukraińców – gdzie najczęściej zatrudniani są pracownicy z Ukrainy? URL: <https://work-in.com.pl/praca-w-polsce-dla-ukraincow-gdzie-najczesciej-zatrudniani-sa-pracownicy-z-ukrainy/> (дата звернення: 12.12.2024).

13. Стаканов Р. Д. Міжнародна трудова міграція в глобалізованій економіці. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 110(2). С.

34-41. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_110\(2\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_110(2)_9) (дата звернення: 12.09.2020).

14. Садова У. Я. Соціально-економічна захищеність мігрантів: глобальні та регіональні аспекти: монографія. Львів, 2016. 266 с. (Сер. «Проблеми регіонального розвитку»).

15. Управління соціального страхування (ZUS). URL: <https://www.zus.pl/pl/> (дата звернення: 03.02.2025).

References

1. Holovnyj statystychnyj uriad Polshi (GUS). URL: <https://stat.gov.pl/> [in Polish].

2. Dynamica migracijnyh nastroy. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dinamika_migracionnyh_nastroeniy_ukraincev.html [in Ukrainian].

3. Zvit «Gromadiany na Polskomu rynku pracy. Novi vyklyky ta perspektyvy». URL: <https://ewl.com.ua/wp-content/uploads/2023/05>. [in Ukrainian].

4. IOM. World migration report, 2022. URL: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>.

5. Klimek D. Funkcja ekonomiczna migracji zarobkowej z Ukrainy do Polski. Łódź: Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, 2015. 299 s. [in Polish].

6. Libanova E. M. Zovnishini trudowi migraciji ukrainciv: masshtaby, prychyny, naslidky. *Demografia ta socialna ekonomica*. 2018. № 2. S. 11-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_2_3 [in Ukrainian].

7. Malynovska O.A. Suchasna migracija ukrainciv do Polshi ta poviazani z neju vyklyky. 07.02.2018. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/suchasna-migraciya-ukrainciv-do-polschi-tapovyazani-z-neyu-viklyki> [in Ukrainian].

8. Malynovska O. A. Ukraina – Polska: do pytania suchasnych migraciji ukrainciv do Polschi. *Strategichni priorytety*. 2018. № 3-4. S. 65-72. http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2018_3-4_9 [in Ukrainian].
9. Mizhnarodna trudova migracija. URL: https://pidru4niki.com/18760914/ekonomika/mizhnarodna_trudova_migratsiya. [in Ukrainian].
10. Purygina O.G, Sardak S.E. Mizhnarodna migracija: navch. posib. D.: Vyd-vo DNU, 2009. 352 s. URL: <https://philarchive.org/archive/SAR-36>, c.63. [in Ukrainian].
11. Pokaznyk blyzkosti/viddalenosti do Ukrainy. *Google Maps*. URL: https://www.google.com/maps/@49.7942528,23.1363124,14z?entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MDMxNy4wIKXMDS0JLDEwMjExNDU1SAFQAww%3D%3 [in Ukrainian].
12. Praca w Polsce dla Ukraińców – gdzie najczęściej zatrudniani są pracownicy z Ukrainy? URL: <https://work-in.com.pl/praca-w-polsce-dla-ukraincow-gdzie-najczesciej-zatrudniani-sa-pracownicy-z-ukrainy/> [in Polish].
13. Stakanov R. D. Mizhnarodna trudova migracija v globalizovanij ekonomici. *Aktualni problemy mizhnarodnyh vidnosyn*. 2012. Vyp. 110(2). S. 34-41. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_110\(2\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_110(2)_9) [in Ukrainian].
14. Sadova U.Y. Cosicalno-ekonomichna zahyschenist migrantiv: globalni ta regionalni aspekty: monografiya. Lviv, 2016. 266 s. (Ser. «Problemy regionalnogo rozvytku») [in Ukrainian].
15. Upravlinnia socialnogo zahystu (ZUS). URL: <https://www.zus.pl/pl/> [in Polish].